KOM UD OG LÆR!

- om Istiden og landskabets dannelse

Forløb 24
HISTORIE
NAT/TEK
4-6 klasse

KEND DIN
LANDSBY

Det er Istiden med dens gigantiske gletsjere og voldsomme smeltevandsfloder, der har formet landskabet omkring os.

På tur i landskabet

Landskabsdannelsen kan være svær at forestille sig, men vi kan mærke landskabet på egen krop - især hvis vi bevæger os lidt væk fra de store veje. Denne tur går over høje morænebakker og ned i smeltevandsdale.

En model af istiden

Isen medbragte klippestykker, der blev knust og poleret til stenene vi finder ved mark og strand. Vi kigger på sten og hvor de kommer fra – og laver vores egen model af gletsjere og smeltevandet, der former landskabet.

Forord:

Hæftet beskriver et forløb, hvor eleverne dykker ned i et stykke spændende lokalhistorie nær ved jeres skole. Forløbet skal ses som et forslag, der kan rettes til efter lokale forhold og klassens behov.

Udgangspunktet er nærområdet ved jeres skole i Hedensted Kommune, med det særpræg, der findes lige på jeres sted. Der fokuseres på den lokale historie, men fra det nære kigger vi også ud i Danmark og den store verden.

Eleverne kommer til at arbejde med helt lokalt stof og får hermed en bedre indsigt i deres lokalområde. Det gør arbejdet nærværende, og ofte kan eleverne supplere med viden hentet fra familie og bekendte.

Forløbet er et ud af mange KOM UD OG LÆR! - tilbud fra Glud Museum, hvor undervisningen flyttes ud i nærområdet med hjælp fra museets kultur- og naturvejleder.

En uundværlig samarbejdspartner er lokalarkiverne og lokale beboere, hvor vi henter guld i form af lokalhistorisk viden og de mange gode historier, der findes i gemmerne.

Det kan også være en god idé at besøge et af museerne. Her kan man få en spændende dag med aktiviteter og mulighed for at komme tæt på livet, som det var i gamle dage.

Hvis I har idéer til ændringer og forbedringer, så sig endelig til, så vi kan få gjort hæfterne så anvendelige som muligt.

Kontakt: Glud Museum, Jens Kjær
Tlf. 42 67 43 13 – E-mail: jk@gludmuseum.dk

HEDENSTED KOMMUNE

KEND DIN LANDSBY

MVSÆET I GLVD 1662 2016

Indhold:

Forord	2
Planlægningsmøde	3
Læringsmål	3
Timeforbrug	3
Elevernes forberedelse	4
På tur i istidslandskabet	5
Tilbage i klassen	6
Evaluering	7
Baggrundsmateriale	8
Brug museerne	9

Planlægningsmøde:

Glud Museum hjælper gerne med at planlægge og gennemføre et forløb ved jeres skole. Kontakt derfor museets kultur- og naturvejleder i god tid, så I kan få aftalt et planlægningsmøde og datoer for forløbet.

På planlægningsmødet rettes forløbet til, så det passer til klassens behov og mulighederne i skolens nærområde.

Læringsmål fastsættes og forløbet tilrettes i forhold til det.

Der afstemmes forventninger og aftales fordeling af opgaver.

Museet kan bl.a. hjælpe med:

Kontakt og aftaler med lokalarkiv.
Kontakt til lokale borgere, der kan hjælpe.
Baggrundsmateriale (relevante bøger, artikler, historie til forberedelse, kort mv.).
Gennemføre tur og aktiviteter.
Evt. museumsbesøg.

Læringsmål:

Læringsmål aftales med læreren. Forløbet kan som eksempel lægge mere eller mindre vægt på brug af IT.

Læringsmål for Natur/teknik:

- Du ved, hvornår den seneste istid var i Danmark.
- Du har kendskab til Den østjyske israndslinje, der gik ned midt gennem det, der nu er Hedensted Kommune.
- Du kan fortælle om gletsjernes og smeltevandets betydning for landskabsdannelsen..

Læringsmål for Historie:

- Du ved, hvorfor en gård ved Rårup Kær hedder Bådhoved.
- Du kan finde digitale kort på kommunens hjemmeside og kopiere udsnit af kort og luftfotos.

Timeforbrug:

Planlægnings-møde	Elevernes forberedelse	Uddannelses-tur	Tilbage i klassen	Guidet tur
2 timer	2 timer	4 timer	2 timer	2 timer

Elevernes forberedelse:

Sammen ser klassen på gamle kort og luftfotos over området. De findes på Hedensted Kommunes hjemmeside – hedensted.dk – søg efter "Digitale kort".
For at eleverne kan orientere sig, kan I tale om, hvor de bor (evt. zoome ind på deres bolig) og hvor turen går hen.

Relief kort

Reliefkort findes f.eks. på miljoegis.mim.dk og giver et fantastisk billede af jordoverfladens udseende.

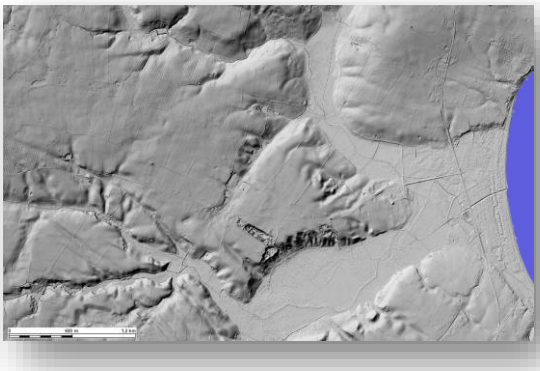

Man kan næsten se, hvordan gletsjerne har flyttes jorden som store bulldozere og hvordan floder og mindre vandløb har formet landskabet.

Ruteplanlægning

Vi skal ud og mærke landskabet, så kortet afsøges for veje og stier, der krydser de store ådale og går ned mod havet og tilbage. I stenalderen stod vandet langt ind i de store engarealer ved As Vig, så det skal vi kigge nærmere på.

Hvor må vi køre?

Der skal laves aftale med et par grundejere for vi skal over deres jord for at passere en ådal.
K/N-vejlederen hjælper med at finde en passende rute og få lov til at være der.

Grupperne ser nærmere på de tre luftfotos fra 1954, 1972 og 2017 (baggrundsmateriale)
De ser på detaljerne og fortæller hinanden om nogen af de ændringer, der er sket i 1972 og 2017.

Grupperne taler om det samlet på klassen.

På tur i istidslandskabet:

Rårup Skole ligger tæt på Bakkedalsvej – og vejnavnet fortæller om landskabet omkring skolen.

Det er en udfordring at bevæge sig ud på cykeltur. Der er herlige lange stræk, hvor det går ned ad bakke, men altså også tilsvarende lange stræk, hvor det går op. Tilmed er der ret stejlt ind imellem.

Heldigvis er de fleste elever vilde med at cykle – og det er en sejr for dem, der klarer turen på trods af de hårde udfordringer.

Morænelandskab

Området er et udpræget morænelandskab, hvor isen især har efterladt masser af ler. Spredt i leret er der større og mindre sten. Gennem hundreder af år har landmændene samlet de store sten, der er kommet frem i jordoverfladen.

Stendiger og -huse

Markstene er brugt til indhegninger – stendiger –og flere steder også til stald- og ladebygninger.

Leret har man også brugt – først til lerklining og stampede lergulve og senere til brændte mursten.

Ådale med enge

De brede ådale dannet af smeltevandsfloder har givet frodige enge med græs til kreaturerne.

Tilbage i klassen:

Istidsfilm

Det er svært at forestille sig et kilometer tykt/højt islag, der ligger hen over landet.

På youtube findes flere animationer, der kan give et indtryk af istiden i Danmark. Film med nutidige gletsjere giver også et godt billede af, hvad det er der sker, når gletsjerne bearbejder jorden og klipperne.

Posters

Grupperne udarbejder deres forslag til isens påvirkning af området og tegner det op på en poster.

Hvorfor ser landskabet heromkring ud som det gør?
Hvordan har gletsjerne påvirket landet og hvad har floder og mindre vandløb dannet efterfølgende?

Klimaforandringer

Grupperne arbejder også med klimaforandringer.
Hvordan har havet påvirket landskabet og hvad kan man forvente der sker med havet i fremtiden?
Hvorfor har der været istider og kommer der flere istider?
Hvad er det for nogen klimaforandringer man taler om lige nu?

Istidslandskab

Grupperne laver deres eget istidslandskab ved stranden (alternativ sandbunke/-kasse).

Ved hjælp af mindre sten og mel vises blanding og lagdeling, der opstår ved gletsjerens bevægelse og afsmeltning.

Efter forløbet - evaluering:

- Hvad har du lært under forløbet?

_____

_____

- Har undervisningen været anderledes end normalt? Beskriv.

_____

_____

- Hvad synes du om den måde at lære på, som du har oplevet under forløbet?

_____

_____

- Har forløbet givet dig større motivation for og interesse i at lære nyt om din by og dit nærområde? Uddyb.

_____

_____

- Hvad har været det bedste under forløbet?

_____

_____

- Hvad kan forbedres?

_____

_____

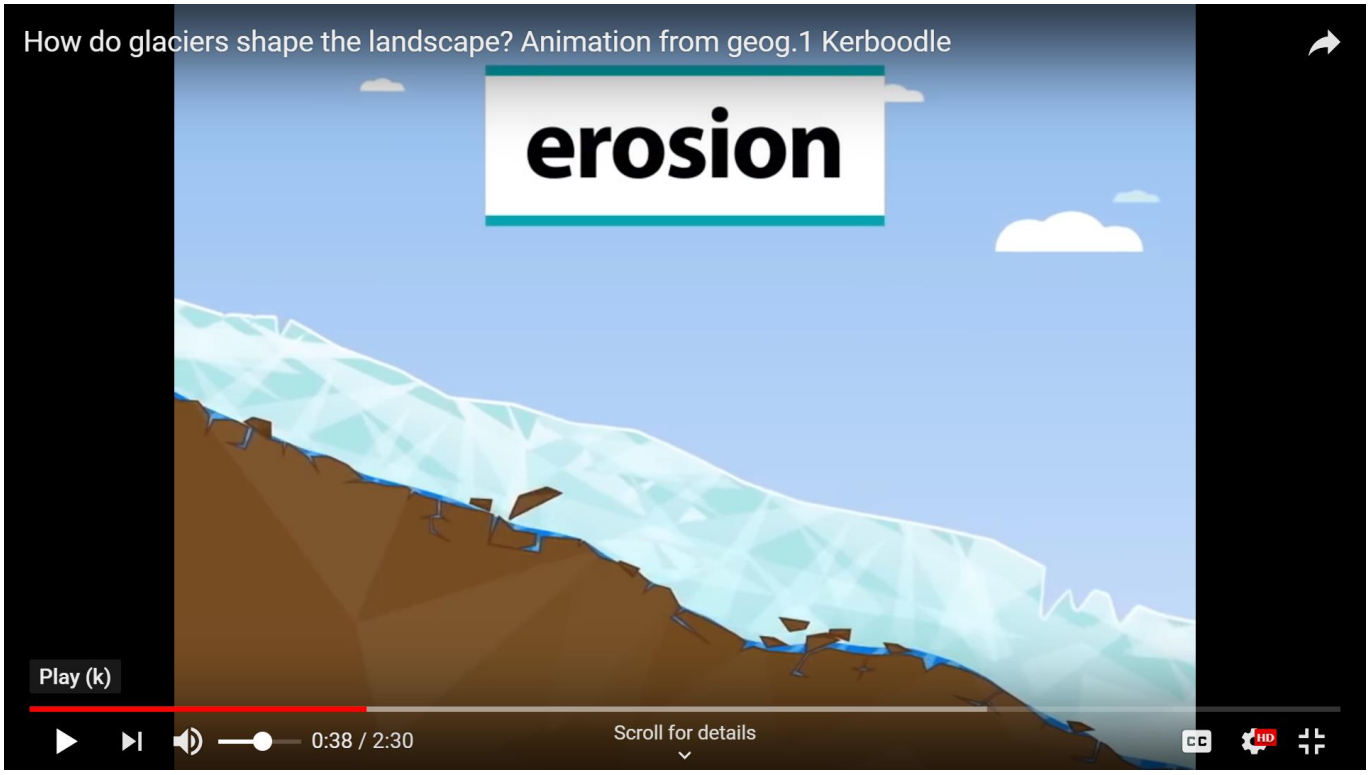

Baggrundsmateriale:

Hedensted.dk – søg efter digitale kort

Kenddinlandsby.dk – søg efter stederne

Miljøgis med f.eks. Reliefkort: miljoegis.mim.dk

http://hedensted.dk/klima

Youtube – søg glacier – se f.eks. How do glaciers shape the landscape?

På museum:

Museerne i kommunen har meget at byde på og de vil gerne have besøg af skoleelever.

Med et tema om Istiden kan man kigge på noget af det vi har fået ud af istidens efterladenskaber – f.eks. stendiger, sokkelsten, stenpikning, møllesten, slibesten, lerklining, lergulve, mursten, keramik, gravsten o.m.m.
Især på Glud Museum og Hjortsvang Museum er der masser af eksempler.

Glud Museum

En fantastisk samling smukke gamle huse og gårde, der fortæller om livet i østjyske landsbyer.
Museet har en skoletjeneste med aktiviteter for eleverne og en udfarende kultur- og naturvejleder.
Se mere på: gludmuseum.dk

Hjortsvang Museum

Her er masser at kigge på – store og små maskiner, gamle redskaber og huse indrettet som i gamle dage.
Museet tilbyder gratis skoletjeneste med besøg på typisk 1½-2 timer – evt. op til 4 timer.
Se mere på: hjortsvangmuseum.dk

Mindestuen i Gl. Sole

Her åbnes dørene efter aftale til en skolestue, der ser ud som for 100 år siden. Den gamle privatskole fortæller også historien om "De stærke jyder" – en religiøs bevægelse, der blev udbredt her på egnen.
Se mere på: destærkejydersskole-mindestuen.dk

Juelsminde Havnemuseum

Fortæller fiskernes historie og historien om havnen og færgehavnen.
Se mere på: havnemuseum.dk

Uldum Mølle

Den fine gamle mølle maler stadig og er rammen om et møllemuseum og en udstilling, der viser udsnit af livet i og omkring det store Uldum Kær.
I kan selv male mel og se mølleren arbejde.
Se mere på: uldummolle.dk

Danmarks Ferguson Museum

Her er der traktorer og andre landbrugsmaskiner i lange baner. Man må selv gå rundt og kigge i verdens største samling af Ferguson traktorer.
Se mere på: fergusonmuseum.dk